

Marija Mogorović Crljenko – Elena Uljančić (ur.), 9. Istarski povijesni biennale – Emotio, affectus, sensus...: o osjećajima u povijesti na jadranskom prostoru / 9th Istrian History Biennale – Emotio, affectus, sensus...: Emotions in the History of the Adriatic, Zbornik radova / Conference Papers, Poreč: Zavičajni muzej Poreštine / Museo del territorio parentino – Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli – Državni arhiv u Pazinu, 2021., 205 str.

Predstavljanje zbornika radova 9. *Istarskoga povijesnog biennalea* – Emotio, affectus, sensus...: o osjećajima u povijesti na jadranskom prostoru po prvi se put u povijesti održavanja toga bijenalnoga znanstvenog skupa održalo *online*, putem platforme Zoom, u četvrtak, 20. svibnja 2021. Zbornik su predstavili Gaetano Benčić, Ivan Jurković i Marija Mogorović Crljenko. Naime, međunarodni znanstveni skup 9. *Istarski povijesni biennale* održao se od 23. do 25. svibnja 2019. u Zavičajnom muzeju Poreštine u Poreču. Riječ je o jednom od rijetkih skupova u regiji koji se bavi temama iz povijesti svakodnevice, a održava se bijenalno od 2003. u organizaciji Zavičajnoga muzeja Poreštine, Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli i Državnoga arhiva u Pazinu. Organizatori skupa ujedno su i izdavači zbornika, urednice su Marija Mogorović Crljenko i Elena Uljančić, a izdanje sadrži 11 radova eminentnih znanstvenika iz Hrvatske, Slovenije i Italije na 205 stranica.

Prvi rad, »Osjećaji u povijesti: koncepti, diskursi, prakse« (str. 9 – 19), Zrinke Blažević, u kojem je autorica u uvodnom dijelu dala kratak pregled povijesti pojmova koji su se od antike do danas koristili za konceptualizaciju osjećaja u sklopu filozofskoga, moralno-teološkog i u kontekstu suvremenoga psihološkog diskursa. Naposljetku je autorica na primjeru funkcije osjećaja u sklopu medicinske teorije papinskoga liječnika dubrovačkoga podrijetla Đure Baglivija pokušala osvijetliti ulogu osjećaja u konstruiranju ranonovjekovnoga medicinskog znanja i terapijskih metoda, ali i kulturnih predodžbi o tijelu općenito.

Josip Banić u radu »*Irato animo*: Performing Anger in Late Medieval Istria« (20 – 61) analizira performanse gnjeva u kontekstu interpersonalnih konflikata u zajednicama kasnosrednjovjekovne Istre pod vlašću Venecije. U radu određuje teorijski, metodološki i konceptualni okvir na kojem se istraživanje temelji te donosi rezultate analize više od stotinu slučajeva interpersonalnih konflikata u kojima su performanse gnjeva odigrale presudnu ulogu. Banić je zaključio da je uloga gnjeva u tim društvima bila usko povezana s obranom osobne časti i očuvanjem postojećeg društvenog poretka.

U radu »Nečedne razvade duhovščine severozahodne Istre (Piran, Trst, Izola: 13. do 16. stotlje)« (62 – 79) Darja Mihelič na primjerima je nemoralna života duhovnika istarskih gradova pokazala na koji su način zaobilazili norme i odluke crkvenih koncila.

Na temelju analize oporuka, brevijara oporuka i kodicila Zoran Ladić razmatra problematiku izražavanja raznolikih osjećaja koji su obuzimali oporučitelje u trenutku sastavljanja posljednje volje u radu pod naslovom »O raznolikosti izričaja intimnih i grupnih emocija u istočnojadranskim oporukama razvijenog i kasnog srednjeg vijeka« (80 – 113).

Također, autor razmatra mrežu pozitivnih i negativnih osjećaja koje su prema oporučiteljima iskazivali pojedinci i skupine.

Kosana Jovanović radom »*Mal d'amore – Unrequited Love in Medieval Chivalric Romance*« (114 – 128) dotaknula se problematike neuzvraćene ljubavi sagledane kroz prizmu viteških romana. Autorica je istaknula razlike i sličnosti između francuske i talijanske verzije trinaestostoljetne priče o djevi iz Astolata te je obradila glavne teme zastupljene u narativima, neuzvraćenu ljubav, smrt i posljedice uzrokovane emocijama u vidu destabilizacije društvenoga poretka.

Prema dokumentima koji se čuvaju u Biskupijskom arhivu u Poreču Marija Mogorović Crljenko u radu »Ljubav, bol, strah, sram...: istarski ranonovovjekovni bračni procesi kao izvor za povijest emocija« (129 – 143) piše o mogućnostima istraživanja emocija u bračnim procesima, ali i onima koji su vođeni zbog otmica žena kako bi se s njima stupilo u brak, zbog života u konkubinatu te zbog ishoda dozvola za brak. Autorica je naglasila da se u tim procesima o emocijama ne govori izravno već da se one mogu iščitavati »između redaka«. Autorica u radu također propituje i značenje pojedinih termina koji izriču emocije, odnosno koliko se pojedini pojmovi razlikuju u značenju kada su zapisani u dokumentu i kada ga u sadašnjosti znanstvenik iščitava i koristi.

U članku »Invito a casa Covacich. Un rito di umiliazione nell'Istria del Seicento« Claudio Povolo (144 – 166) piše o osjećajima srama i poniženja na temelju analize rituala javnoga ismijavanja i degradacije skupine svećenika koji se zbio godine 1618. u Roču.

Pod naslovom »Emocije u pastoralnoj vizitaciji pulskog biskupa Alojzija Marcella 1658./1659.« (167 – 174) Matija Drandić u radu je pokušao identificirati problem tekstualizacije emocija u samom povijesnom izvoru pastoralne vizitacije pulskoga biskupa te je interpretativno analizirao emocije iz perspektive diskurzivnih normi i praksi razmatrajući intersubjektivnu kvalitetu i djelatni potencijal emocija. Autor je ovim člankom želio dokazati da primjenom prigodne interpretativno-analitičke metode pastoralne vizitacije mogu biti vrijedan izvor za proučavanje emocija.

Caterina Caverzan u radu »L'ingiuria anonima: il rettore veneziano e il reato di *libello famoso*« (175 – 187) istražila je obred defamacije i ponižavanja pojedinaca koji su nanosili uvrede predstavnicima Venecije u Istri i Dalmaciji tijekom 16. stoljeća te emocije koje su takvi obredi izazivali među pučanstvom.

U članku »'Trgovanje emocijama': samoubojstva u istarskom novinskom diskursu za talijanske međuratne uprave (1918. – 1940.)« (188 – 195) Milan Radošević istražio je medijske prikaze samoubojstava u Istarskoj provinciji. Autor je naglasio da su emocije tuge, nemoći, usamljenosti i ljubomore bile lajtmotivi opsežnih reportaža o samoubojicama s ciljem izazivanja znatiželje u čitatelja i poticanja bolje prodaje tiskovina. Radošević je također istaknuo da su time novine ulazile u prostor obiteljske i osobne intime, emocija, potencijalno stimulirajući labilne osobe u sličnim neprilikama da posegnu za oduzimanjem vlastitog života.

Koristeći se arhivskim fondovima sestara pomoćnica, koje su tridesetih godina 20. stoljeća djelovale kao socijalne radnice, te na temelju novinskih vijesti, Željko Dugac u članku »Transferi ljudi i povijest emocija: jadranski migranti u međuratnom Zagrebu« (196 – 202) prikazao je pojedine obiteljske i osobne sudbine koje su omogućile da se iz emocijološke perspektive rekonstruiraju uvjeti života došljaka, koji su se iz dalmatinskih i istarskih mjesta sklonili pred talijanskom vlašću u Zagreb između dvaju svjetskih ratova.

Na samom kraju zbornika nalazi se abecedni popis autora (205).

Tematika koja je u priložima zbornika obrađena usredotočena je na srednjovjekovno, novovjekovno i moderno poimanje i iskazivanje emocija ljudi koji su živjeli na jadranskom prostoru, dakle kroz očište duševne/čuvstvene pobuđenosti, bilo pojedinaca, bilo skupina u društvima koja su ondje egzistirala. Unatoč jasno definiranoj tematici autori(ce) priloga prišli su joj s različitih znanstvenih polazišta pa su tako, primjerice, prepoznali izvorno gradivo u kojem su opisani ili zapisani subjektivni osjećaji protagonista događaja u prošlosti, njihove reakcije (radost, gnjev, strah, stid, ljubav...) i obradili ih kroz prizme onovremenih pravnih, društvenih, vjerskih, odnosno crkvenih i kulturnih vrijednosnih sustava i odnosa u njihovim zajednicama – a to zato što su svoje priloge za izdanje zbornika napisali znanstvenici različitih zanimanja i interesa, iz različitih generacija i povijesnoistraživačkih škola (zagrebačke, riječke, pulske, ljubljanske i venecijanske). Nastojanja urednica i Uredništva da objelodane zbornik kao devetu knjigu serije *Istarskih povijesnih biennala* potvrda su važnosti projekta objavljivanja znanstvenih istraživanja povijesti »svakodnevice« jadranskog bazena – mjesta prožimanja slavenskoga (hrvatskoga i slovenskog), romanskog i germanskog svijeta, što valja posebno istaknuti.

Željko Cetina